

Valtuustoaloite lautakuntajäsenten vaalikelpoisuudesta tarkastuslautakuntaan

296/00.01.01/2015, 150/00.02.00/2015

KV 14.03.2016 § 15

Lisätiedot:

kaupunginsihteeri Gun Söderlund, puh. 09 5056 238
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Valt. Jääskeläinen ym. ovat 8.6.2015 jättäneet valtuustoaloitteen, jossa esitetään lisäystä hallintosääntöön, joka kieltäisi ns. operatiivisten lautakuntien jäsenten ja varajäsenten valinnan tarkastuslautakuntaan. Perusteluina esitetään, että tällöin tarkastuslautakunta voi esteettömämmin tarkastaa ja arvioida kaupungin eri toimialojen hallintoa ja toimintaa (**oheismateriaali**).

Todettakoon, että tämän asian valmistelussa viitataan 1.6.2017 voimaan astuvan kuntalain (410/2015) säännöksiin.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnasta ja sen tehtävistä säädetään kuntalain 121 §:ssä. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on aina oltava valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan jäsenten lukumäärä on valtuuston harkinnassa. Tarkastussäännön mukaan Kauniaisten tarkastuslautakunnassa on puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi kolme (3) muuta jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Tarkastuslautakuntaan sovelletaan lautakuntia koskevia säännöksiä, jollei erikseen toisin säädetä. Samoin tarkastuslautakuntaan sovelletaan tasa-arvolain sukupuolikiintiötä koskevaa säännöstä (naisia ja miehiä kumpiakkin vähintään 40 %). Näin ollen esim. viisijäsenisessä tarkastuslautakunnassa tulee olla vähintään kaksi nais- tai miestä. Sukupuolikiintiö koskee erikseen varsinaisia ja varajäseniä.

Vaalikelpoisuuden rajoitukset

Tilintarkastusta koskevilla vaalikelpoisuusrajoituksilla pyritään varmistamaan tilintarkastuksen riippumattomuus ja luotettavuus. Rajoitukset koskevat tilintarkastajien lisäksi myös tarkastuslautakunnan jäseniä ja varajäseniä, jotka luottamushenkilöinä vastaavat tilintarkastuksen järjestämisestä.

Vaalikelpoisuuden rajoituksista tarkastuslautakuntaan säädetään kuntalain 75 §:ssä, jonka mukaan vaalikelpoinen ei ole:

- 1) kunnanhallituksen jäsen;
- 2) pormestari ja apulaispormestari;
- 3) henkilö, joka on kunnanhallituksen jäsenen, kunnanjohtajan, pormestarin tai apulaispormestarin hallintolain (434/2003) esteellisyysperusteita koskevan 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu läheinen;
- 4) henkilö, joka on kunnan tai kunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön;
- 5) henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen kunnanhallitukseen.

Vaalikelpoisuusrajoitusten perustelut

Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta (38 §). Kunnanjohtaja tai pormestari johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa sekä muuta toimintaa (38 §). Kunnan tilinpäätöksen allekirjoittavat kunnanhallituksen jäsenet sekä kunnanjohtaja tai pormestari (113 §). Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, pormestari ja apulaispormestari sekä heihin hallintolain 28.2-3 §:n tarkoittamassa suhteessa olevat henkilöt eivät ole vaalikelpoisia tarkastuslautakuntaan. Kunnanhallituksen varajäseniä ei mainita erikseen, koska toimielimen varajäseniin sovelletaan mitä varsinaisista jäsenistä säädetään.

Kunnan ja sen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevat henkilöt eivät ole vaalikelpoisia tarkastuslautakuntaan. Palvelussuhteelta edellytetään kuitenkin pysyväisluonteisuutta (78,2 §). Kunnan tilintarkastus ulottuu konsernitilinpäätöksen kautta myös kunnan määräämisvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin. Kuntakonsernin palveluksessa olevat henkilöt eivät ole vaalikelpoisia tarkastuslautakuntaan. Kunnan määräysvalta yhteisössä ja säätiössä määräytyy samoin kuin muissakin vaalikelpoisuussäännöksissä.

Tarkastuslautakuntaan ei voida valita henkilöä, joka ei ole vaalikelpoinen kunnanhallitukseen. Säännös rajoittaa vaalikelpoisuutta tarkastuslautakuntaan siten kuin vaalikelpoisuudesta kunnanhallitukseen säädetään (73 §). Vaalikelpoisuutta tarkastuslautakuntaan rajoittaa myös 72 §, jossa säädetään vaalikelpoisuudesta valtuustoon, koska vaalikelpoisia kunnanhallitukseen eivät ole henkilöt, jotka eivät ole vaalikelpoisia valtuustoon.

Lisäksi kuntalaissa on eräitä valtion virkamiehiä, kuntayhtymän palveluksessa olevia ja henkilöstön edunvalvonnasta vastaavia henkilöitä sekä liikeyritysten johtohenkilöitä (§§ 72-73) koskevia vaalikelpoisuusrajoituksia, joita ei tässä nyt lähemmin selosteta.

Vaalikelpoisuuden rajaaminen

Vaalikelpoisuuden rajaaminen on vakava ja jopa perustuslaillista pohdintaa edellyttävä kysymys, jota em. vaalikelpoisuusrajoituksista säädettyäessä on tarkoin selvitetty. Kunta ei ilman lainsäädännöllistä tukea voi rajoittaa eikä myöskään laajentaa vaalikelpoisuussäännöksiä. Näin ollen ei ole mahdollista hallintosäännössä tai esim. kuntayhtymän perussopimuksessa määrätä tai sopia vaalikelpoisuuden rajaamisesta (Turun HAO 18.6.2001 01/0331/1). Em. oikeustapaus on hyvä esimerkki hallinnon lainalaisuuden periaatteesta ja siitä, ettei kunta voi omilla päätöksillä ja normeilla kiertää lainsäädäntöä.

Täysin toinen asia, jota tämän valtuustoaloitteen yhteydessä ei nyt lähemmin selvitetä on se, että valtuusto voi päättää, että kunnan lautakuntaan voidaan valita vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja (valiokuntamalli). Valtuusto päättää harkintansa mukaan niistä toimielimistä, joiden kokoonpanoon tällainen vaatimus asetetaan. Vaihtoehtoisia kunnan toimielinorganisaation malleja voitaneen ottaa harkittavaksi hallintosäännön uudistamisen yhteydessä.

Tilintarkastusta koskevilla vaalikelpoisuusrajoituksilla pyritään varmistamaan tilintarkastuksen riippumattomuus ja luotettavuus. Vastuu järjestelmän uskottavuudesta on tässä tapauksessa tarkastuslautakunnan asettavalla valtuustolla ja luonnollisesti jäseniksi valittaviksi esittäville tahoilla. Tämä kuuluu täysin politiikan reperiin. Tulkinnanvaraisten tilanteiden välttämiseksi olisi aina syytä pyrkiä toimimaan niin, ettei riippumattomuutta ja luotettavuutta horjuttavia tilanteita pääsisi syntymään. Tähän voinee vaikuttaa esim. kiinnittämällä huomiota lautakunnan työskentelytapoihin ja jäsenten keskinäiseen työnjakoon. Lisäksi on luonnollisesti huomioitava, että ns. operatiivisen lautakunnan jäsenenä toimivan tarkastuslautakunnan jäsenen tulee noudattaa normaaleja esteellisyysäännöksiä esim. edustamansa lautakunnan toimialan toimintaa, hallintoa ja taloutta tarkasteltaessa.

KH:

KV merkitsee tiedokseen edellä olevan vastauksena valt. Jämskäläisen ym. valtuustoaloitteeseen tarkastuslautakunnan jäsenten vaalikelpoisuuden rajaamisesta ja toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.